

béns: «Dinés qui per mà de corredors se fassen *prestar*, per pagar a Montpestler ---», tarifa de 1271, dels corredors barcelonins (*EntreDL* I, 159, § 82); «aquell qui és posat en pressura --- va-sse-n al logrer, e diu —*Prestat-me* 10 florins, e *preste-ls-li*: mas que al cap 5 del any sien 12...», StVicensF (*Serm.* II, 218.15).

Essent tan primordial aquest ús, sovint es prescindeix ja del compl.: «no serà temps de *prestar* a renou [‘amb usura’], ni poyrà hom resebre res a *préset*», *VidesR*, 198v1; cosa que també es deia amb un altre terme: «que degú no *presto* a logre», StVicensF (*Serm.* II, 1218.12). O bé *préset* de béns, de coses: «com lo ric hom anava per l’orta, e veyia alguna possessió mal pensada, deya: —De qui és açò?— e feyen-lo-s venir davant, e *prestaven-li* ab què pensàs la possessió ---», StVicensF (*Quar.*, 39.75); «*prestar* moneda a algú: dare alicui pecuniam mutuo; *prestar* qualsevol cosa: commodare», OPou (*TbPu.*, 115, 155).

DERIV.: *Presta* [1632]. *Prestable*. *Prestació* [1599]. *Prestadís*. *Prestador*: la tarifa que s’aplicava als diners 20 prestats per pagar a Montpeller etc. era 12 diners del *prestator* e 12 diners del manlevador (1271, tarifa citada, § 82); i infra, en el *Consolat*. *Prestament*.

Prest ‘acció de prestar béns o diners’: «si algú s’en irà a alguna persona, e li dirà que *prest* a altre alg. c., 25 e li diga que, aquel qui-l *prest* rebrà, sia ric e manent, e li *prestarà* alg. c., com eyl en altra guisa lo *prest* no faés, --- és tengut lo suggestor d’enmenar e de restituir al creador per --- lo fals consell», *CostTort.* (Ol., p. 89, II, § 13, 2); «un *prest* que l’artiachen féu al senyor Rey», Camarasa, a. 1295 (CaCandi, *Misc. Hi. Cat.* II, 172).

Però la forma corrent, i duradora, en català, no fou aquesta sinó l’antic *préset*, provinent del ll. PRAESTITUM, id., d’on prové l’it. *préstito* (alterat en cast. 35 *préstamo*, port. *préstimo*, en la forma que explico en la n. 1 de PRESTAR, DCEC/DECH); de l’arcaic *préset* ja he donat cita en les *VidesR*, i encara que aviat s’alterà en *présetec*, la forma originària es troba encara molt en els Ss. XII-XIV: «cappam, quam Petrus Arberti abebat --- in *présted*» a. 1143 (*Cart.* de St. Cugat III, 132); *préstit* doc. de 1230 (*D’Ag.*); «de venda o de *préset* --- de *préset* ---», doc. mall. de 1273 (*BSAL* V, 386b); «resebec lo pecat a *préset* del diable», 86v2 i altres (f° 11 etc.), *VidesR*, traduïnt «Eva --- a dyabolo mutuavit» (230.39, 231.2); «Requès-lo --- de fer *préset* en aquest fet, e que li serien dades bones segurtatz que cobràs lo *préset* de la ajuda de la terra», Girona, a. 1299; «lo *préset* damunt dit», Roger de Llúria a. 1301 (Finke, *Acta Ar.* III, 80, 103).

En variants d’aquests textos ja apareix la forma moderna: el ms. B de les *VidesR* substitueix *présetec(h)* pertot; el *InvLc* recull «de loguer o de *préset*» en un doc. ross. de 1309, i molts casos del b. ll. *prestium* de 1030ss., però també ja «cartes de *prestech* 35 el 1302, i molts d’aquesta forma en tot el S. XIV (*prestich* el 1360). I encara en el *Llibre de les Dones* d’Eiximenis: «Tu és obligat de *prestar-li*, hoc encara de dar, i la necessitat del prohisme o requira; emperò tostemp és vedat que per lo *préset* no prenes guany», 60

cap. 312, en el ms. A, f° 215r1, però B ho canvia en *préstech* i I en *présetec*.

Es tracta del mateix canvi que ha mudat *ànet* ANÀTEM en *ànetec*. *Présetec* el trobem ja generalitzat en els altres textos: «Con pubil, sens auctoritat de son tudor, reeb, d’altre, *présetec*», *CostTort.* (Ol., p. 155); a. 1271 (cita en *quitar*), *BABL* VII, 234; «o per do, o per *présetec*, o per venda», Lluill (*Merav.*, *NCl.* IV, 20); «pusquen servir lo primer mes ab bestia d’escuder, de loguer o de *présetec*», ross. (*RLR* VIII, 66); «--- un hom, pagès de Mallorca, reebé vint sous per via de *présetec*», Eiximenis (*Dotzèn*, *NCl.* VI, 80); «si la nau o l leny haurà exàrcia a *prestech* (sic?) o a loguer», «aquell *prestador* se volrà pagar del *présetec* que ell fet haurà», *Consolat*, § 156, 194 (Pard., pp. 175, 226). I Careta (*Barbr.*, s. v. *préstamo*) en cita testimonis de 1390, 1462 i 1463. A penes cal dir que *préstam* i *prestamista* 2 són castellanismes intolerables, en lloc de *présetec* i *prestador*, i sense excusa possible.

Prest adj., del ll. tardà PRAESTUS, -A, -UM (clàssic *praestō* invariable) ‘present’, ‘a mà’, ‘prompte, dispostat’ [Muntaner, fets de 1282]: «Rei --- vós mentits per la gola, que --- vos ho farà dir cos per cos --- e si açò no volets pendre, que-s combatrà ab vós deu per deu --- o cent per cent: e açò som nós *pre<S>ts* e aparellats de fermar» (§ 72, Casac. II, 21.21); «façau, en totes maneres, que sia *presta* la vostra partida», JoMartorell (*Ag.* III, 66); «--- Alcavota provada / --- / en dret d’amor ha-y res que yo fer pusca? / tracte semblant jamés me trobe cusca: / *presta* seré a quant demanareu», Ausiàs (XLII, 5b); «*prest*: paratus, promptus, expeditus», JnEsteve (*LiEleg.*). Fou una fórmula ja encunyada i fixa, per cloure un missatge o carta, «*prest* a vostre manament e ordenació», com en una de les que consten en els docs. relatius a Joan Sens-Fe i el Príncep de Viana, c. 1463 (*CoDoACA* XXII, 8); en la documentació rossellonesa es digué «*prests* a servir a V. Maj.» fins cap a 1580 o 90 (un cop encara el 1603), en què el mot *promptes* passa a substituir *prests* en la mateixa fórmula (*RLR* LXII, 285).

Modernament l’adjectiu *prest* està bastant antiquat pertot; de tota manera és ben absent de la llengua parlada, si bé resta comprès i eventualment usat per escrit, no sense, però, rancior d’estil. No obstant roman viu, i usat encara en la llengua parlada, en algunes altes valls de Pallars, del Cadí i del domini ross.: «tot seguit serà *prést*» em deien en una casa de Dorve, i a l’hostal de la Guingueta d’Espot, quan els encomanava un àpat frugal abans d’anar muntanya amunt 50 (1964); «el senglar *prést* a m’abordar, no em va fer pot» m’explicava el meu ardit caçador dels Angles (1960); un que es troba al peu de les Bordes de Cernerres, en una vall glacial i tempestuosa de la Serra de Cadí (terme de Josa), porta el sobrenom de *Prat d’anar-prest* (1955): perquè, si no s’afanyen a dallar-lo, no en treuen una garba que valgui res.

Aviat hi prengué gran volada l’ús adverbial, partint de la idea de ‘llestament, sense tardança’. Ja en un dels poemes juvenils d’Eiximenis: «Doncs, preguem Déu que les traga, / preguem-lo que ho faça *prest*, /